

Διδακτική Ενότητα 4 Πλάτων Πρωταγόρας

Μετάφραση σε αντιστοίχιση

Ἦν γάρ ποτε χρόνος,	Υπήρχε λοιπόν κάποτε εποχή
ὅτε ἦσαν μὲν θεοί,	που υπήρχαν θεοί,
οὐκ ἦν δὲ θνητὰ γένη.	αλλά δεν υπήρχαν τα θνητά όντα.
Ἐπειδὴ δὲ ἦλθεν καὶ τούτοις	Και, όταν ήλθε και γι' αυτά
εἰμαρμένος	ο προκαθορισμένος από τη μοίρα
χρόνος γενέσεως,	χρόνος για τη δημιουργία τους,
τυποῦσιν αὐτὰ οἱ θεοὶ ἔνδον γῆς	τα πλάθουν οι θεοί μέσα στη γη,
μείζαντες	αφού έφτιαξαν μείγμα
ἐκ γῆς καὶ πυρὸς	από χώμα και φωτιά
καὶ τῶν ὅσα	και από εκείνα τα στοιχεία
κεράννυται	που μπορούν να αναμειχθούν
πυρὶ καὶ γῇ.	με φωτιά και χώμα.
Ἐπειδὴ δὲ ἔμελλον	Κι όταν επρόκειτο
ἀγειν αὐτὰ πρὸς φῶς,	να τα φέρουν στο φως,
προσέταξαν	πρόσταξαν
Προμηθεΐ καὶ Ἐπιμηθεΐ	τον Προμηθέα και τον Επιμηθέα
κοσμησαί τε	και να τα στολίσουν (εξοπλίσουν)
καὶ νεῖμαι δυνάμεις	και να μοιράσουν ιδιότητες
ἐκάστοις ὡς πρέπει.	στο καθένα όπως αρμόζει.
Ἐπιμηθεὺς δὲ	Ο Επιμηθέας όμως

παραιτεῖται Προμηθέα

νεῖμαι αὐτός.

«Νείμαντος δὲ ἔμοῦ»,

ἔφη, «ἐπίσκεψαι».

Καὶ πείσας οὕτω

νέμει.

Νέμων δὲ

τοῖς μὲν προσήπτειν

ἰσχὺν ἄνευ τάχους,

τοὺς δὲ ἀσθενεστέρους

ἐκόσμει τάχει·

τοὺς δὲ ὥπλιζε,

διδοὺς τοῖς δὲ

ἄοπλον φύσιν

ἐμηχανᾶτο αὐτοῖς πινὰ ἄλλην

δύναμιν εἰς σωτηρίαν.

Ἄ μὲν γὰρ αὐτῶν

ἤμπισχεν σμικρότητι,

ἐνεμεν πτηνὸν φυγὴν

ἢ κατάγειον οἴκησιν·

ἃ δὲ ἠϋξε μεγέθει,

τῷδε αὐτῷ αὐτὰ ἔσωζεν·

παρακαλεῖ τον Προμηθέα

να κάνει ο ίδιος τη μοιρασιά.

«Και αφού μοιράσω εγώ»,

εἶπε, «κάνε επιθεώρηση».

Κι αφού τον έπεισε έτσι,

αρχίζει να μοιράζει.

Καθώς λοιπόν μοίραζε,

σε άλλα έδινε

δύναμη χωρίς ταχύτητα

και τα πιο αδύναμα

τα εφοδίαζε με ταχύτητα·

κι άλλα τα όπλιζε,

καθώς όμως σε άλλα έδινε

άοπλη φύση,

επινοούσε γι' αυτά κάποια άλλη

ικανότητα για τη σωτηρία τους.

Σε όσα δηλαδή από αυτά

έδωσε μικρό μέγεθος

έδινε φτερωτή φυγή

ή υπόγεια κατοικία·

ενώ σε όσα έδωσε μεγάλο μέγεθος

με το ίδιο αυτό τα έσωζε·

καὶ ἔνεμεν	και εξακολουθήσε να μοιράζει
τᾶλλα	τα υπόλοιπα (χαρακτηριστικά)
ἐπανισῶν	εξισώνοντάς τα
οὕτως.	με αυτόν τον τρόπο.
Ἐμμηχανᾶτο δὲ ταῦτα	Και τα επινοούσε αυτά,
ἔχων εὐλάβειαν	επειδὴ πρόσεχε
μὴ αἴστωθείη πὶ γένος·	μήπως αφανιστεῖ κάποιο εἶδος·
ἐπειδὴ δὲ ἐπῆρκεσεν αὐτοῖς	και αφού τους εξασφάλισε
διαφυγὰς	μέσα αποφυγῆς
ἀλληλοφθοριῶν,	της αλληλοεξόντωσης,
ἐμμηχανᾶτο εὐμάρειαν	επινοούσε μέσα προστασίας
πρὸς τὰς ὥρας	από τις καιρικές μεταβολές
ἐκ Διὸς	από τον Δία
ἀμφιεννύς αὐτὰ	καλύπτοντάς τα
πυκναῖς τε θριξίν	με πυκνό τρίχωμα
καὶ στερεοῖς δέρμασιν,	και χοντρά δέρματα,
ἱκανοῖς μὲν ἀμῦναι χειμῶνα,	ικανὰ να αντιμετωπίζουν το κρύο,
δυνατοῖς δὲ καὶ καύματα,	ικανὰ ὅμως και για τη ζέστη,
καὶ ὅπως ὑπάρχει ταῦτ᾽ αὐτὰ	και για να είναι τα ἴδια αὐτά
οἰκεία τε	αποκλειστικά δικό τους
καὶ αὐτοφυῆς στρωμνὴ	και φυσικό στρώμα
ἐκάστω ἰοῦσιν	για το καθένα, όταν πηγαίνουν

εἰς εὐνάς·	για ύπνο·
καὶ ὑποδῶν τὰ μὲν ὀπλαῖς	και υποδένοντας άλλα με οπλές
τὰ δὲ [θριξὶν και] δέρμασιν στερεοῖς	και άλλα με [τρίχωμα και]
καὶ ἀναίμοις.	νύχια.
Τοῦντεῦθεν ἐξεπόριζεν	Στη συνέχεια εξασφάλιζε
ἄλλας τροφὰς ἄλλοις,	διαφορετική τροφή για το καθένα,
τοῖς μὲν βοτάνην ἐκ γῆς,	για άλλα χορτάρια από τη γη
ἄλλοις δὲ καρπούς δένδρων,	και για άλλα καρπούς από τα δέντρα
τοῖς δὲ ρίζας·	και για άλλα ρίζες·
ἔστι δ' οἷς ἔδωκεν	και σε μερικά επέτρεψε
εἶναι τροφήν	να είναι τροφή τους
βορὰν ἄλλων ζώων·	η σάρκα άλλων ζώων·
καὶ τοῖς μὲν προσῆψε	και στα πρώτα έδωσε
ὀλιγογονίαν,	μικρή γονιμότητα,
τοῖς δὲ ἀναλίσκομένοις	ενώ σε αυτά που καταβροχθίζονταν
ὑπὸ τούτων πολυγονίαν,	από αυτά μεγάλη γονιμότητα
πορίζων σωτηρίαν	εξασφαλίζοντας (έτσι) σωτηρία
τῷ γένει.	για το είδος.

ΕΤΥΜΟΛΟΓΙΚΑ ΚΑΙ ΟΜΟΡΡΙΖΑ ΣΤΗ ΝΕΑ ΕΛΛΗΝΙΚΗ

Γένη, γενέσεως, γένος, ὀλιγογονίαν, πολυγονίαν, γένει < γίγνομαι: γέννηση, γενεά, γενιά, γενέτειρα, γενετήσιος, γενέθλιος, γηγενής, εγγενής, συγγενής, γενικός, γόνος, γονέας, γονικός, γονίδιο, γόνιμος, γονιμότητα, υπογονιμότητα, νεογνό, γνήσιος

είμαρμένος < μείρομαι: μέρος, μερίδα, μερίδιο, μερικός, μερτικό, μέρισμα, απόμερος, παράμερος, ανωμερίτης, κατωμερίτης, επιμερισμός, καταμερισμός, μοίρα, μοιραίος, άμοιρος, δύσμοιρος, κακόμοιρος, μεμψίμοιρος, μοίραρχος, μοιρολό(γ)ι, μοιρολάτρης, μοιρολατρικός, μοιρασιά, μοίρασμα, μοίραρχος, μοιρογνωμόνιο, μόριο, συμμορία

μείζαντες < μείγνυμι: μείγμα, μείξη, μ(ε)ικτός, πρόσμειξη, ανάμ(ε)ιξη, ανάμ(ε)ικτος, σύμμιξη, σύμμικτος, επιμιξία, αιμομιξία, μιγάς, αμιγής

κεράννυται < κεράννυμαι: κέρασμα, κράμα, κράση, κρασί, κρατήρας, άκρατος, εύκρατος, ακέραστος

ἄγειν < ἄγω: αγωγή, αγωγός, παραγωγός, δημαγωγός, προσαγωγός, νηπιαγωγός, αγώνας, άγημα, άξονας, απαγωγή, συναγωγή, διαγωγή, εισαγωγέας, αρχηγός, στρατηγός, λοχαγός, ξεναγός, άμαξα, παρείσακτος, πλοηγός, ξεναγός, λοχαγός, χορηγός, σύναξη, υδραγωγείο, άξονας

προσέταξαν < πρὸς + τάττ(σσω): τάγμα, διάταγμα, πρόσταγμα, σύνταγμα, διαταγή, επιταγή, προσταγή, συνταγή, υποταγή, νομοταγής, άτακτος, απότακτος, ανυπότακτος, ανάταξη, παράταξη, σύνταξη, ένταξη, πρόταξη, επίταξη, μετάταξη, ανακατάταξη, αταξία, (αρχι)συντάκτης, συντακτικό, επιτακτικός, τακτός.

νείμαι, νείμαντος, νέμων, ἔνεμεν < νέμω: νομός, νόμος, νομικός, νομική, νομαδικός, νέμεση, νόμισμα, νομισματικός, διανομέας, διανομή, κατανομή, απονομή, αστυνομία, αστυνομικός, αστυνόμος, τροχονόμος, αγορανομία, παρανομία, παράνομος, υπόνομος, ανομία, δασονομία, δασονόμος, οικονομία, οικονόμος, χειρονομία, αυτονομία, αυτόνομος, ταξινόμηση, εξοικονόμηση, νομοθέτης, νομοθεσία, νομοσχέδιο, νομοταγής, νομομαθής, νομάς

ἐπίσκειναι < ἐπὶ + σκοπέω –ω: σκοπός, σκοπία, σκόπιμος, σκόπελος, σκέψη, σκεπτικός, σκεπτικισμός, απερίσκεπτος, αυτοσκοπός, κερδοσκοπός, οίωνοσκοπός, καιροσκοπός, ωροσκοπός, άσκοπος, επίσκοπος, κατάσκοπος, πρόσκοπος, ανασκόπηση, βιντεοσκόπηση, επισκόπηση, προεπισκόπηση, δημοσκόπηση, βυθοσκόπηση, ακτινοσκόπηση, βολιδοσκόπηση, κερδοσκοπία, κατασκοπία, τηλεσκόπιο, περισκόπιο, στηθοσκόπιο, μικροσκόπιο, ωροσκόπιο, σκοποβολή, σύσκεψη, συνδιάσκεψη, περίσκεψη, επίσκεψη, επισκέψιμος, σκεπτικιστής

πείσας < πείθω: πειθήνιος, πειθαναγκασμός, πιθανός, πιθανότητα, πίστη, πιστός, πειστήριο, πειστικός, πειθαρχία, πεισιθανάτιος, πείσμα, πεισματάρης

προσήπτεν < πρὸς + ἄπτω: αφή, επαφή, συναφής, συνάφεια, άπτός, αψίδα, αψιμαχία, αψίκορος, σύναψη, επισύναψη, έξαψη, άναμμα, προσάναμμα, αναπτήρας, αφθώδης

διδόνς < δίδωμι: δόση, παράδοση, έκδοση, μετάδοση, δοσολογία, δοσίλογος, μισθοδοσία, λογοδοσία, ηλεκτροδότηση, σηματοδότης, δότης, αιμοδότης, καταδότης, εκδοτικός, αποδοτικός, ενδοτικός, μεταδοτικός, δώρο, δωροθέτης, δωρεά, δωροδοκία, ανέκδοτος, παραδοτέος

εὐμάρεια < εὐμαρής < εὖ + μάρη (= χέρι)

ἀμφιεννὺς < ἀμφιέννυμι < ἀμφι + ἔννυμι/έννῶ: ἀμφιο, ἀμφίεση, μεταμφίεση, ιμάτιο, ιματιοθήκη

ἰοῦσιν < εἶμι/ἔρχομαι: ἐρχομός, οδός, ἐλευση, προσέλευση, διέλευση, ἐλευθερία, ἀνεξίτηλος, ἰσθμός, εἰσιτήριο, ἐξιτήριο, προσηλυτισμός, προσιτός, ἰταμός, ἀμαξιτός

οἰκεία < οἶκος: οἴκημα, οἴκηση, ἰδιοκατοίκηση, διοίκηση, συγκατοίκηση, μετοίκηση, οἰκία, κατοικία, μονοκατοικία, πολυκατοικία, συνοικία, ἀποικία, παροικία, ἐνοικος, περίοικος, κάτοικος, συγκάτοικος, μέτοικος, οἰκισμός, οἰκιστικός, ἀποικισμός, ἀποικιστικός, οἰκοδεσπότης, οἰκογένεια, οἰκότροφος, οἰκόπεδο, οἰκοσκευή, οἰκόσημο, οἰκονομία, οἰκόσιτος, οἰκουμένη, οἰκολογία, οἰκόσημο

βορὰ < βιβρώσκω: βρώση, αἰμοβόρος, σαρκοβόρος, χρονοβόρος, βάραθρο, βρόγχος, βρογχίτιδα

ΕΡΜΗΝΕΥΤΙΚΑ ΣΧΟΛΙΑ

ἦν γάρ ποτε χρόνος: Συνήθης ἀρχὴ μύθων. Ἵσως περιεχόταν στο χαμένο για μας ἔργο του Πρωταγόρα *Περὶ τῆς ἐν ἀρχῇ καταστάσεως*, που περιέκλειε αἰσιόδοξα μηνύματα για την ἀνοδικὴ πορεία ἐξέλιξης του ἀνθρώπου.

θνητὰ γένη: Τα εἶδη των ἐμβίων ὄντων. Κατὰ τον Πρωταγόρα και οἱ θεοὶ γεννιούνται και πεθαίνουν.

γῆς ἔνδον μείζαντες ἐκ γῆς καὶ πυρός καὶ τῶν ὅσα πυρὶ καὶ γῇ κεράννυται: Ἡ γη γονιμοποιημένη ἀπὸ τον Οὐρανὸ ἢ τον Αἰθέρα γίνεται μητέρα των ζώων και των φυτῶν. Πρωταρχικά στοιχεῖα αὐτῆς της κοσμογονίας κατὰ τον Παρμενίδη εἶναι δύο: ἡ φωτιά και το χῶμα, ἐνῶ κατὰ τον Ἐμπεδοκλή, και γενικότερα κατὰ τους Ἴωνες και Ἐλεάτες φυσικοὺς φιλοσόφους, τέσσερα: το χῶμα, ἡ φωτιά, το νερό και ο ἀέρας. Την ἀποψη των τελευταίων φαίνεται ὅτι ἀσπαζόταν και ο Πρωταγόρας.

Προμηθεὶ καὶ Ἐπιμηθεῖ: Τιτάνες, γιοι του Ἰαπετοῦ και της Ωκεανίδας Κλυμένης. Ὁ Προμηθεύς, βοηθός του Δία, μέγας ευεργέτης και προστάτης του ἀνθρώπινου γένους, συντέλεσε στη δημιουργία ἐνός ἀνώτερου τεχνικοῦ πολιτισμοῦ δωρίζοντας στον ἄνθρωπο τη φωτιά. Ὁ Ἐπιμηθεύς προκάλεσε μύρια δεινὰ στην ἀνθρωπότητα, ὅταν ἡ Πανδώρα ἀνοίξε το κουτί που εἶχε στείλει ο Δίας ως γαμήλιο δῶρο σε αὐτήν και τον Ἐπιμηθέα. Προς τιμὴν του Προμηθεύς τελούνταν κάθε χρόνο στην Αθήνα τα *Προμήθεια*.

Προμηθεά παραιτεῖται Ἐπιμηθεύς: Στην οὐσία ο Ἐπιμηθεύς ζητάει την ἀντιστροφή των ρόλων, ἀφοῦ ο ἴδιος εἶναι ἐπι-μηθεύς, δηλαδή ἐπιβλέπει, ἐνῶ ο Προ-μηθεύς προβλέπει, προνοεῖ.

ἃ σμικρότητι ἤμπισχεν ... ἃ ἠϋῖξε μεγέθει: Ανακολουθία σε σχέση με το: «τυποῦσιν αὐτὰ θεοὶ ἔνδον γῆς».

πρὸς τὰς ἐκ Διὸς ὥρας: Ο Δίας ως προσωποποίηση του ουρανού είναι κύριος και δημιουργός όλων των ατμοσφαιρικών φαινομένων (πβ. τα επίθετα: *νεφεληγερέτης, κελαινεφής, οὐριος, ὑψιβρεμέτης, τερπικέραυνος, ὑέτιος, ὄμβριος, εὐάνεμος* κ.ά.), αλλά και ρυθμιστής των εποχών του έτους, που είναι οι καλούμενες Ωρες. Οι Ωρες, κόρες του Δία και της Θέμιδας, η Ευνομία, η Δίκη και η Ειρήνη, προστατεύουν τους καρπούς και καθετί φυσικό.

ΑΠΑΝΤΗΣΕΙΣ ΣΤΙΣ ΕΡΩΤΗΣΕΙΣ ΤΟΥ ΣΧΟΛΙΚΟΥ ΒΙΒΛΙΟΥ

1. **Στον μύθο του Πρωταγόρα ο άνθρωπος παρουσιάζεται ως το πιο αδύναμο και λιγότερο προικισμένο βιολογικά ον. Συζητήστε αυτήν την παρουσίαση και αναζητήστε τα χαρακτηριστικά εκείνα του ανθρώπου που του επέτρεψαν να επιβιώσει, να διαφοροποιηθεί και να αναπτύξει πολιτισμό.**

Όπως διαβάζουμε στον μύθο του Πρωταγόρα, ο Επιμηθεύς μοίρασε με περισσή σοφία και προνοητικότητα σε όλα τα όντα τα μέσα που απαιτούνταν για την επιβίωσή τους. Μόνο ο άνθρωπος απέμεινε εντελώς ανυπεράσπιστος και αβοήθητος, καταδικασμένος στον αφανισμό. Όταν ο Προμηθέας βρέθηκε αντιμέτωπος με αυτήν την κατάσταση, δεν ήταν δυνατό να παραμείνει ασυγκίνητος. Αναγκάστηκε να κλέψει από την Αθηνά και τον Ήφαιστο την έντεχνη σοφία και τη φωτιά, στοιχείο απαραίτητο για την απόκτηση και τη χρησιμοποίηση των τεχνικών γνώσεων, και τα δώρισε στον άνθρωπο, με αποτέλεσμα αυτός όχι μόνο να επιβιώσει και να διαφοροποιηθεί από τα υπόλοιπα έμβια όντα, αλλά και να αναπτύξει ανώτερο πολιτισμό.

2. **Διαβάστε το απόσπασμα της Θεογονίας του Ησιόδου για τον Προμηθέα. Συγκρίνετε τις αφηγήσεις του Ησιόδου και του Πρωταγόρα.**

Και οι δύο μύθοι πραγματεύονται την κλοπή της φωτιάς από τον Προμηθέα και την παραχώρησή της στον άνθρωπο, για να βελτιώσει τη ζωή του.

α. Μια βασική διαφορά των δύο αφηγήσεων εστιάζεται στο ότι ο Ησιόδος αναφέρει πως τη φωτιά τη διέθεταν οι άνθρωποι, τους την αφαίρεσε όμως ο Δίας θέλοντας να εκδικηθεί τον Προμηθέα, επειδή αυτός τον ξεγέλασε στη μοιρασιά των ζώων που προορίζονταν για θυσία. Ο Προμηθέας κατάφερε να την κλέψει και να την ξαναδώσει στους ανθρώπους. Στην εκδοχή του Πρωταγόρα, ο Προμηθέας εξαρχής κλέβει και δωρίζει στον άνθρωπο τη φωτιά φοβούμενος μήπως αφανιστεί το ανθρώπινο είδος, αφού ο Επιμηθέας δεν είχε λάβει τα αναγκαία μέτρα για την προστασία του είδους.

β. Μια δεύτερη διαφορά εστιάζεται στον σκοπό των δύο διηγήσεων. Σκοπός του Ησιόδου είναι να παρουσιάσει τις έριδες των θεών και παρεμπιπτόντως και μόνο αναφέρεται στον άνθρωπο. Αντίθετα, ο μύθος του Πρωταγόρα είναι κατεξοχήν ανθρωποκεντρικός και στόχο έχει να εξηγήσει πώς οι άνθρωποι κατάφεραν να οργανώσουν κοινωνίες. Έτσι, ο Ησιόδος αναφέρει μόνο την κλοπή της φωτιάς, ενώ ο Πρωταγόρας μιλάει και για κλοπή της έντεχνης σοφίας.

γ. Μια τρίτη διαφορά σχετίζεται με την πατρότητα των δύο διηγήσεων. Ο ποιητής Ησίοδος προσπερνά τη διαδικασία δημιουργίας του ανθρώπινου είδους και των υπόλοιπων όντων της δημιουργίας. Αντίθετα, ο φιλόσοφος Πρωταγόρας επικεντρώνει τη διήγησή του σε αυτό το ζήτημα αναφέροντας αναλυτικά τον εξοπλισμό των διαφόρων ειδών. Μάλιστα, οι λεπτομέρειες που περιλαμβάνει στη διήγησή του μαρτυρούν υψηλό επίπεδο φυσικής γνώσης, προϊόν επισταμένης και ουσιαστικής έρευνας της φύσης.

δ. Τέλος, μια ουσιαστική διαφορά εντοπίζεται στην αντίληψη για τον θεό που διέπει τις δύο αφηγήσεις. Στον μύθο του Ησιόδου ο Δίας εμφανίζεται από αδιάφορος έως εχθρικός απέναντι στο ανθρώπινο γένος, ενώ στο μύθο του Πρωταγόρα πιο φιλόανθρωπος.

ΕΡΩΤΗΣΕΙΣ ΚΑΤΑΝΟΗΣΗΣ ΚΑΙ ΕΡΜΗΝΕΙΑΣ

Οι παρακάτω ερωτήσεις προέρχονται από το Κέντρο Εκπαιδευτικής Έρευνας (**KEE**) και καλύπτουν το σύνολο της ερμηνευτικής προσέγγισης του συγκεκριμένου αποσπάσματος.

1. *Ἦν γάρ ποτε χρόνος: Ποια είναι η λειτουργία της φράσης στη δομή του λόγου;*
2. *Ο Πρωταγόρας αξιοποιεί στον μύθο αρχέγονες αντιλήψεις για τη Γη-Μητέρα και για τον αυτοχθονισμό, την αντίληψη ότι ορισμένες φυλές ξεφύτρωσαν από τη γη, όπου και τελικά εγκαταστάθηκαν. Να εντοπίσετε τις αντιλήψεις αυτές στο κείμενο και να εξηγήσετε τη σημασία τους για τον μύθο. Θα σας βοηθήσουν οι γνώσεις σας από τη μυθολογία για τη θεοποίηση της Γης και ο μύθος του Κάδμου για τους «Σπαρτούς» (Καδμείους) Θηβαίους.*
3. *ὅτε θεοὶ μὲν ἦσαν – τυποῦσιν αὐτὰ θεοί: Νομίζετε ότι οι απόψεις αυτές έρχονται σε αντίθεση με τη θέση του Πρωταγόρα: περὶ μὲν θεῶν οὐκ ἔχω εἰδέναι, οὐθ' ὥς εἰσὶν οὐθ' ὥς οὐκ εἰσὶν οὐθ' ὅποιοί τινες ἰδέαν· πολλὰ γὰρ τὰ κωλύοντα εἰδέναι ἢ τ' ἀδηλότης καὶ βραχὺς ὢν ὁ βίος τοῦ ἀνθρώπου;*
4. *Από ποια στοιχεία δημιουργούν οι θεοί τα θνητά όντα; Ποιες κοσμολογικές αντιλήψεις φαίνεται να ακολουθεί ο Πρωταγόρας;*
5. *Ποιον ρόλο διαδραματίζει η μοίρα (είμαρμένη) στην Ενότητα και πώς εξηγείται αυτός;*
6. *Με ποιες ιδιότητες-δυνάμεις εξόπλισε τα ζώα ο Επιμηθέας και από ποιους κινδύνους τα εξασφάλιζαν αυτές;*
7. *Να δείξετε ότι ο μύθος του Πρωταγόρα εξηγεί τελεολογικά το νόμο της αναπλήρωσης.*

ΛΕΞΙΛΟΓΙΚΕΣ ΑΣΚΗΣΕΙΣ

1. **πῶρ, γῆ**: Να γράψετε δέκα σύνθετες λέξεις, της α.ε. ή της ν.ε., με πρώτο συνθετικός τα ουσιαστικά που δίνονται.
2. **κατευνάζω, κατανάλωση, εκδορά, αμπέχονο, αυτάρκεια, σαρκοβόρο, καταβροχθίζω, περιδέραιο**: Να εντοπίσετε στο κείμενο λέξεις ομόρριζες αυτών των λέξεων που σας δίνονται (μερικές από αυτές αναφέρονται στην ίδια λέξη του κειμένου).
3. Με ποιες λέξεις του κειμένου παρουσιάζουν ετυμολογική συγγένεια οι λέξεις της ν.ε.: **γενική, ανάγωγος, αφοπλισμός, βιομήχανος, αναύξητος, σώμα, σχεδόν, κέρασμα, βοτανικός, παρανάλωμα, εγγόνι, βιοποριστικός**;
4. Με ποιες λέξεις του κειμένου συνδέονται ετυμολογικά οι παρακάτω λέξεις: **τυποποίηση, μερίδα, μείγμα, σθεναρός**;
5. **κατάγειον**: Να σχηματίσετε 5 ομόρριζα στα νέα ελληνικά χρησιμοποιώντας το β' συνθετικό της λέξης ως α' ή β' συνθετικό.
6. Να δώσετε τα αντώνυμα των παρακάτω λέξεων του κειμένου στα αρχαία ελληνικά: **ἀσθενεστέρους, ἄοπλον, κατάγειον, οἰκεία**.